

Затверджено Вченою радою
ОНУ імені І.І. Мечникова
від 20 грудня 2016 р. № 4

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Економіко-правовий факультет
Кафедра кримінального права, кримінального процесу та криміналістики

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи
В.М. Хмарський

2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА
КРИМІНОЛОГІЇ

Рівень вищої освіти третій (освітньо-науковий)

Спеціальність 081 Право

Інститут/факультет Економіко-правовий факультет

2019 – 2020 н.р.

Робоча програма складена на основі навчальної програми з дисципліни «Актуальні проблеми кримінального права та кримінології»

Розробник програми: кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права, кримінального процесу та криміналістики Павлова Тетяна Олександрівна

Робоча програма навчальної дисципліни «Актуальні проблеми кримінального права та кримінології» затверджена на засіданні кафедри кримінального права, кримінального процесу та криміналістики

Протокол № 1 від «27» серпня 2019 року

Завідувач кафедри _____ (Дришлюк І.А.)

Обговорено та рекомендовано до затвердження Навчально-методичною комісією (НМК) економіко-правового факультету

Протокол № 1 від «28» серпня 2019 року

Голова НМК _____ (Масін В.М.)

Затверджено Вченою Радою економіко-правового факультету
Протокол № 1 від «28» серпня 2019 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 3	081 Право	
Модулів – 1		Рік підготовки:
Змістових модулів – 1		1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання		<i>Семестр</i>
		2-й
Загальна кількість годин – д/в – 90 год.		<i>Лекції</i>
		8 год
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних	Освітньо-кваліфікаційний рівень: третій – освітньо-науковий	<i>Практичні</i>
		-
		<i>Лабораторні</i>
		-
		<i>Самостійна робота</i>
		82 год.
		<i>ІНДЗ:</i> год.
		Вид контролю: Залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Програма вивчення навчальної дисципліни «Проблеми захисту майнових прав учасників цивільного обороту» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки аспірантів усіх напрямів підготовки.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є відносини, що виникають між суб'єктами цивільного обороту з приводу захисту майнових прав.

Міждисциплінарні зв'язки: цивільне право, конституційне право, господарське право, адміністративне право, кримінальне право.

Програма навчальної дисципліни складається з одного змістового модулю:

Проблеми захисту майнових прав учасників цивільного обороту.

Метою викладання навчальної дисципліни «Проблеми захисту майнових прав учасників цивільного обороту» є вивчення та засвоєння аспірантами системи, принципів й методів правового регулювання основ здійснення та захисту майнових прав, а також формування наукового юридичного світогляду в області цивільного

права, уміння аналізувати цивільно-правові стосунки, що виникають у зв'язку з цивільно-правовим захистом майнових прав учасників цивільного обороту.

Під час вивчення курсу в аспірантів формуються навички щодо правильного застосування отриманих знань, знаходження відповідних норм права, вірного їх тлумачення і застосування на практиці.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Проблеми захисту майнових прав учасників цивільного обороту» є:

1) засвоєння студентами основних понять щодо захисту майнових прав учасників цивільного обороту;

2) створення наукових передумов здійснення аспірантами власного критичного аналізу щодо захисту майнових прав учасників цивільного обороту;

3) виявлення місця і значення способів захисту майнових прав в системі цивільного права;

4) критичний аналіз взаємодії теорії та практики.

Даний курс викладається шляхом поєднання аудиторних занять із самостійною роботою. Аудиторні заняття включають лекції з дисципліни «Проблеми захисту майнових прав учасників цивільного обороту». Самостійна підготовка передбачає написання залікової роботи за темою дисертаційного дослідження, доповідей та повідомлень, аналіз нормативних актів і літературних джерел, огляд бібліографії, виконання практичних завдань, вирішення задач, тощо.

Запорукою успішного вивчення дисципліни буде систематична перевірка ступеню засвоєння теоретичних питань, яка може відбуватися у формі опитування, співбесіди, тестування, написання контрольних робіт, вирішення конкретних завдань. Підсумковою формою контролю знань є залік.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних фахових компетенцій:

а) загальних компетенцій (ЗК):

ЗК-1. Здатність до абстрактного, логічного та критичного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК-3. Уміння планувати і організовувати свою професійну діяльність.

ЗК-5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, добре володіти правничою термінологією.

ЗК-8. Здатність проведення досліджень, уміння грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати, брати участь в аргументованій професійній дискусії.

ЗК-9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК-10. Здатність бути критичним і самокритичним, визнавати та виправляти власні помилки.

ЗК-11. Вміння працювати самостійно, проявляти добросовісність, дисциплінованість, пунктуальність та відповідальність, а також працювати у команді колег за фахом.

ЗК-14. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

б) спеціальних компетенцій (СК):

1. СК1. Здатність обирати та використовувати концепції, методи та інструментарії цивільного права, в тому числі у відповідності до визначених цілей та міжнародних стандартів.

2. СК7. Здатність кваліфіковано застосовувати законодавчі норми при рішенні конкретних завдань в таких сферах юридичної діяльності як надання допомоги по реалізації і захисту прав і законних інтересів учасників цивільного обороту.

3. СК-11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

4. СК-12. Здатність аналізувати правові проблеми та формувати правові позиції.

5. СК-13. Здатність застосовувати юридичну аргументацію.

6. СК-14. Здатність виявляти проблеми правового регулювання і пропонувати способи їх вирішення, включаючи подолання юридичної невизначеності.

(Вказуються компетентності, елементи яких формуються, відповідно до стандартів вищої освіти й освітньої програми та їх коди)

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми аспіранти повинні

знати:

- теоретичні основи інституту цивільно-правового захисту майнових прав суб'єктів цивільного обороту;

- сутність і особливості цивільно-правового захисту майнових прав суб'єктів цивільного обороту;

- способи цивільно-правового захисту майнових прав суб'єктів цивільного обороту;

- стан і перспективи розвитку інституту цивільно-правового захисту майнових прав суб'єктів цивільного обороту в Україні;

- сучасні проблеми в області цивільно-правового захисту майнових прав суб'єктів цивільного обороту.

уміти:

- користуватися специфічними методами, використовуваними в науці для вирішення професійних завдань в сфері цивільно-правового захисту майнових прав суб'єктів цивільного обороту;

- взаємодіяти з будь-якими суб'єктами цивільно-правових відносин в сфері цивільно-правового захисту майнових прав суб'єктів цивільного обороту;

- систематизувати наукові знання в сфері цивільно-правового захисту майнових прав суб'єктів цивільного обороту;
- використовувати правові методи при вирішенні конфліктних ситуацій, пов'язаних з цивільно-правовим захистом майнових прав суб'єктів цивільного обороту;
- грамотно викладати в письмовій та усній формі юридичну позицію в процесі цивільно-правового захисту майнових прав суб'єктів цивільного обороту.

На вивчення навчальної дисципліни «Проблеми захисту майнових прав суб'єктів цивільного обороту» для аспірантів всіх спеціальностей відведено 90 годин (3 кредит ЄКТС).

3. Програма навчальної дисципліни «Проблеми захисту майнових прав суб'єктів цивільного обороту»

План лекцій

Змістовний модуль 1

Тема 1. Поняття і види майнових прав у теорії цивільного права (2 години).

Майнові права в системі цивільного обороту. Види майнових прав. Система об'єктів цивільних прав учасників цивільного обороту. Місце майнових прав в системі об'єктів цивільних прав учасників цивільного обороту.

Тема 2. Поняття, сутність та значення захисту майнових прав учасників цивільного обороту (2 години).

Поняття захисту та права на захист. Способи, форми та порядок захисту майнових прав. Поняття, сутність та значення правового захисту майнових прав учасників цивільного обороту.

Тема 3. Проблеми захисту права власності учасників цивільного обороту (2 години).

Поняття та принципи захисту права власності. Речово-правові способи захисту права власності. Захист права власності у договірних зобов'язаннях. Способи захисту права власності у недоговірних зобов'язаннях.

Тема 4. Проблеми захисту майнових прав суб'єктів права інтелектуальної власності як учасників цивільного обороту (2 години).

Захист авторських прав суб'єктів права інтелектуальної власності. Захист патентних прав суб'єктів права інтелектуальної власності. Засоби індивідуалізації прав учасників цивільного обороту та проблеми їх захисту.

Контрольні запитання до змістового модулю I

1. Майнові права в системі цивільного обороту.
2. Види майнових прав.

3. Система об'єктів цивільних прав учасників цивільного обороту.
4. Місце майнових прав в системі об'єктів цивільних прав учасників цивільного обороту.
5. Поняття захисту та права на захист.
6. Способи, форми та порядок захисту майнових прав.
7. Поняття, сутність та значення правового захисту майнових прав учасників цивільного обороту.
8. Поняття та принципи захисту права власності.
9. Речово-правові способи захисту права власності.
10. Захист права власності у договірних зобов'язаннях.
11. Способи захисту права власності у недоговірних зобов'язаннях.
12. Захист авторських прав суб'єктів права інтелектуальної власності.
13. Захист патентних прав суб'єктів права інтелектуальної власності.
14. Засоби індивідуалізації прав учасників цивільного обороту та проблеми їх захисту.

3.1. Засоби підсумкового контролю

Питання до заліку:

1. Майнові права в системі цивільного обороту.
2. Види майнових прав.
3. Система об'єктів цивільних прав учасників цивільного обороту.
4. Місце майнових прав в системі об'єктів цивільних прав учасників цивільного обороту.
5. Поняття захисту та права на захист.
6. Способи, форми та порядок захисту майнових прав.
7. Поняття, сутність та значення правового захисту майнових прав учасників цивільного обороту.
8. Поняття та принципи захисту права власності.
9. Речово-правові способи захисту права власності.
10. Захист права власності у договірних зобов'язаннях.
11. Способи захисту права власності у недоговірних зобов'язаннях.
12. Захист авторських прав суб'єктів права інтелектуальної власності.
13. Захист патентних прав суб'єктів права інтелектуальної власності.
14. Засоби індивідуалізації прав учасників цивільного обороту та проблеми їх захисту.
15. Права на майно учасників цивільного обороту.
16. Поняття та види майна учасників цивільного обороту.
17. Право власності як основа правового режиму майна учасників цивільного обороту.
18. Право на визнання *позначення* товару *географічним* зазначенням.

19. Види майнових прав на географічні позначення.
20. Гарантії захисту прав на географічні позначення учасників цивільного обороту.
21. Способи захисту майнових прав на географічні позначення.
22. Права на комерційне найменування учасників цивільного обороту.
23. Види майнових прав на комерційне найменування.
24. Гарантії захисту прав на комерційні найменування учасників цивільного обороту.
25. Способи захисту майнових прав на комерційне найменування.
26. Гарантії захисту інформаційних прав.
27. Цивільно-правові способи захисту інформаційних прав.
28. Особливості захисту майнових інформаційних прав у різних сферах інформаційної діяльності.
29. Відповідальність за порушення законодавства у сфері інформаційних відносин.
30. Проблеми інформаційної безпеки і перспективи захисту інформаційних прав та інформаційних відносин у сучасному інформаційному суспільстві.
31. Поняття речових прав на чуже майно.
32. Види речових прав на чуже майно.
33. Речово-правові способи захисту речових прав на чуже майно.
34. Зобов'язальні способи захисту речових прав на чуже майно.

4. Структура навчальної дисципліни

«Проблеми захисту майнових прав учасників цивільного обороту»

Назви змістовних модулів і тем	Денна форма			
	разо м	у тому числі		
		л	с/п	с.р.
<i>1</i>	2	3	4	5
Тема 1. Поняття і види майнових прав у теорії цивільного права	24	2	-	22
Тема 2. Поняття, сутність та значення захисту майнових прав учасників цивільного обороту	24	2	-	22
Тема 3. Проблеми захисту права власності учасників цивільного обороту	22	2	-	20
Тема 4. Проблеми захисту майнових прав суб'єктів права інтелектуальної власності як учасників цивільного обороту	20	2	-	18
РАЗОМ	90	8	-	82

5. Самостійна робота

№ п/п	НАЗВА ТЕМИ	Кількість годин
1.	Поняття і види майнових прав у теорії цивільного права	22 години
2.	Поняття, сутність та значення захисту майнових прав учасників цивільного обороту	22 години
3.	Проблеми захисту права власності учасників цивільного обороту	20 годин
4.	Проблеми захисту майнових прав суб'єктів права інтелектуальної власності як учасників цивільного обороту	18 годин
Разом:		82 години

6. Методи навчання

При вивченні курсу застосовуються наступні методи навчання: словесний, наочний, практичний, які передбачають лекції, роботу з нормативними актами, учбовою та спеціальною літературою, індивідуальні бесіди. За характером логіки пізнання застосовуються аналітичний, індуктивний, дедуктивний методи. За рівнем самостійної розумової діяльності – частково-підсумковий, дослідницький, проблемний.

Завершується вивчення дисципліни «Проблеми захисту майнових прав учасників цивільного обороту» проведенням заліку.

7. Методи контролю знань

Навчальна нормативна дисципліна «Проблеми захисту майнових прав учасників цивільного обороту» викладається за кредитно-модульною системою організації навчального процесу (КМСОНП).

Дана система запроваджується з метою удосконалення системи контролю якості знань аспірантів, сприяння формуванню системних та систематичних знань, стабільної самостійної роботи впродовж семестру, підвищення об'єктивності оцінювання знань та адаптації до вимог, визначених Європейською системою залікових кредитів (ECTS).

Оцінювання знань аспірантів повинно сприяти реалізації низки завдань, зокрема:

- підвищення мотивації аспірантів до системного навчання впродовж семестру та навчального року, переорієнтація їх цілей з отримання позитивної оцінки на формування системних, стійких знань, умінь та навичок;

- відповідність переліку, форм, та змісту контрольних заходів вимогам КМСОНП;
- відкритість контролю, яка базується на ознайомленні аспірантів на початку вивчення дисципліни переліком, формами та змістом контрольних завдань, критеріями та порядком їх оцінювання;

- подолання елементів суб'єктивізму при оцінюванні знань, що забезпечується виконанням індивідуальних завдань із застосуванням модульної системи оцінювання, заліку;

- розширення можливостей для всебічного розкриття здібностей аспірантів, розвитку їх творчого мислення, та підвищення ефективності навчального процесу.

Ця дисципліна вивчається протягом одного семестру та складається з одного змістового модулю (ЗМ). По завершенню курсу аспіранти складають залік. На залік виносяться вузлові питання, типові і комплексні завдання, що потребують творчої відповіді та вміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх при вирішенні практичних завдань.

Оцінювання знань аспірантів здійснюється шляхом виконання індивідуальних завдань, які включають модульний контроль.

Результати контрольних завдань оцінюються за 100-бальною системою.

За результатами оцінювання змістового модуля аспірантам виставляються бали.

Максимальна кількість балів, що може набрати аспірант за модульний контроль складає 100 балів.

Під час викладання матеріалу лекцій лектор може здійснювати контрольні опитування аспірантів. Максимальна оцінка, яку аспірант може отримати за ці опитування складає 20 балів, які є складовими КГПМ.

Орієнтовні форми контролю знань та їх оцінка:

- доповідь (виступ на задану тему) – до 5 балів;
- доповнення доповіді – до 3 балів;
- експрес опитування – до 3 балів;
- колоквиум – до 4 балів;
- самостійна робота – до 4 балів;
- домашня робота – до 4 балів;
- есе (короткі відповіді на запитання) – до 3 балів;
- тестування (з набору суджень вибрати вірні) – до 3 балів;
- реферат (змістова письмова робота на задану тему з аналізом літератури та висновками) – до 3 балів;
- участь в дискусії – до 2 балів;
- підсумкова контрольна робота – до 5 балів.

У випадку відсутності аспіранта на лекції він зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття через усне опитування в поза аудиторний час (час консультацій викладача) або відпрацювати пропущене заняття шляхом написання реферату на тему, задану викладачем (але не більше половини від загальної кількості лекцій). Невідпрацьовані заняття вважаються незданими і за них не нараховується оцінка в балах. За 10 днів до початку екзаменаційної сесії викладач припиняє приймати відпрацювання.

Таким чином, за цю дисципліну аспірантом може бути отримано максимально 100 балів. У підсумку, оцінені за 100-бальною системою, знання аспіранта відображаються у заліковій книжці.

Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.

8. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ АСПІРАНТИ

Параметри	Змістовий модуль 1 (ЗМ1)	Індивідуальна залікова робота (КПМ)	Разом (підсумкова оцінка (СК))
Оцінка в балах	0 - 30	0 - 70	0 - 100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку
90-100	A	зараховано
85-89	B	зараховано
75-84	C	
70-74	D	зараховано
60-69	E	незараховано з можливістю повторного складання
35-59	FX	
0-34	F	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. Методичне забезпечення

1. Методичні рекомендації з дисципліни «Проблеми захисту майнових прав учасників цивільного обороту»

10. Рекомендована література за темами:

1. Основна література:

1. Антонов В.М. Інтелектуальна власність і комп'ютерне авторське право. – К.: КНТ, 2005. – 520 с.
2. Базилевич В.Д. Інтелектуальна власність: Підручник. – 2-ге вид., стер. – К.: Знання, 2008. – 431 с.

3. Бутнік-Сіверський О.Б. Економіка інтелектуальної власності. Конспект лекцій для студентів спеціальності 7.000002 «Інтелектуальна власність». – К.: Інститут інтелектуальної власності і права, 2003. – 296 с.
4. Дахно И.И. Патентно-лицензионная работа. – К.: Блиц-информ, 1996. – 253 с.
5. Дахно І.І. Право інтелектуальної власності: Навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 278 с.
6. Договірні зобов'язання з передання майна в користування : проблеми теорії та практики : Монографія / І. Р. Калаур. Тернопіль : Підручники і посібники, 2014. – 480 с.
7. Дроб'язко В.С., Дроб'язко Р.В. Право інтелектуальної власності: Навч. посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 512 с.
8. Жаров В.О. Захист права інтелектуальної власності. – К.: Інститут інтелектуальної власності і права, 2005. – 88 с.
9. Закорецька Л. Види прав на чужі речі: порівняльний аналіз за римським приватним правом та сучасним цивільним правом // Право України, 2007. — № 8. — С. 104–107.
10. Карнаух Т. Окремі види речей як об'єкти права притримання // Юридичний вісник України. — 2007. — № 24. — С. 7.
11. Кірін Р.С., Хоменко В.Л., Коросташова І.М. Інтелектуальна власність: Навч. посібник. – 2-ге вид. перероб. і доп. – Д.: Національний гірничий університет, 2008. – 280 с.
12. Клименко О. Речові права на нерухоме майно за законодавством України // Право України. — 2012. — № 9. — С. 71–76.
13. Колосова К. Правове регулювання речових прав на землю в Україні // Юрид. Україна. — 2006. — № 7. — С. 40–45.
14. Колосова К. В. Деякі проблеми правового регулювання речових прав на землю в Україні // Актуальні проблеми цивільного і господарського права: матер. Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, МАУП, 19 трав. 2006 р. — К.: МАУП, 2010. — С. 102–109.
15. Макаруч В. С. Римське приватне право: Навч. посіб. — К.: Атіка, 2007. — 256 с. 25
16. Маковій В. П. Набуття речового права на земельну ділянку за давністю користування: реалії та перспективи // Вісник господарського судочинства. — 2008. — № 3. — С. 129–134
17. Мэггс П.Б., Сергеев А.П. Интеллектуальная собственность. – М.: Юристъ, 2000. – 400 с.
18. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т. — 3-тє вид., переробл. і допов. / За ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. — К.: Юрінком Інтер, 2008. — Т. 2 — 1088 с.

19. Основи правової охорони інтелектуальної власності в Україні: Підручник для студ. неюрид. вузів / За заг. ред. О.А. Підпригори, О.Д. Святоцького. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 236 с.
20. Охорона інтелектуальної власності в Україні / С.О. Довгий, В.О. Жаров, В.О. Зайчук та ін. – К.: Форум, 2002. – 319 с.
21. Підпригора О. А., Харитонов Є. О. Римське право: Підручник. — К.: Юрінком Інтер, 2007. — 512 с.
22. Підпригора О. А. Речові права на чуже майно // Укр. комерц. право. — 2011. — № 5. — С. 57–65.
23. Розгон О. В. Межі та обмеження права власності. – Х., 2006. – 234 с.
24. Харченко Г.Г. Речові права. монографія . – Київ:Юрінком Інтер. – 2015. – 432с.
25. Цивільне право України: У 2 т.: Підручник / Д. В. Боброва, О. В. Дзера, А. С. Довгерт та ін.; За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. — 2-ге вид., доп. і перероб. — К.: Юрінком Інтер, 2005. — Т. 1. — 736 с.
26. Цивільне право України: У 2 т.: Підручник / Д. В. Боброва, О. В. Дзера, А. С. Довгерт та ін.; За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. — 2-ге вид., допов. і переробл. — К.: Юрінком Інтер, 2005. — Т 2. — 640 с.
27. Цивільне право України: Загальна частина: Підручник / За ред. І. А. Бірюкова, Ю. О. Заїки. — 2-ге вид., змін. та допов. — К.: Видво КНТ, 2008. — 480 с.
28. Цивільне право України: Посіб. для підготовки до іспитів/ О. Г. Братель, В. П. Мироненко, Н. В. Павловська та ін. — К.: Текст, 2008. — 256 с.
29. Цивільне право України: Посіб. / О. Г. Братель, С. В. Губарєв, В. П. Мироненко та ін. — К.: Паливода А. В., 2005. — 256 с.
30. Цивільне право. Практикум: навч. посіб./ Відп. ред. Р. А. Майданик, Н. С. Кузнецова, О. В. Дзера. — К.: Вид-во Всеукр. асоц. видавців —Правова єдність, 2008. — 624 с.
31. Цивільний кодекс України: Чинне законодавство зі змін. та допов. станом на 1 травня 2008 р. — К.: Вид-во Паливода А. В., 2008. — 328 с.
32. Цюра В. В. Речові права на чуже майно: Наук.-практ. посіб. — К.: Вид-во КНТ, 2006. — 136 с.
33. Цюра В. Речові права за новим Цивільним кодексом України // Митна справа. — 2004. — № 5. — С. 63–66.
34. Яворська О.С. Правове регулювання відносин власності за цивільним законодавством України: Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2008. – 256 с.

2. Додаткові джерела:

1. Аверченко Н. Н. Понятие и признаки вещи как гражданских прав // Журн. рос. права. — 2004. — № 5. — С. 86–92.
2. Білоусов Ю. В., Лозінська С. В., Русу С. Д. Цивільне право України: Навч. посіб. / За ред. Р. О. Стефанчука. — К.: Наук. думка; Прецедент, 2004. — 448 с.

3. Вовк В. М. Практикум з основ римського приватного права (у схемах і таблицях): Навч.-метод. посіб. — К.: Атіка, 2007. — 188 с.
4. Доліненко Л. О., Сарновська С. О. Цивільне право України: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2005. — 384 с.
5. Єфімов О. Гулик А. Речові права на чуже майно. Тема 22// Бухгалтерія. — 2004. — № 42. — С. 61–65.
6. Заїка Ю. О. Українське цивільне право: Навч. посіб. — К.: Істина, 2005.— 312 с.
7. Інтелектуальна власність на програмне забезпечення в Україні / В.С. Дмитришин, В.І. Березанська. — К.: Вірлен, 2005. — 304 с.
8. Інтелектуальна власність: теорія і практика інноваційної діяльності: Підручник / М.В. Вачевський, В.Г. Кремень, В.М. Мадзігон та ін. — К.: ВД Професіонал, 2005. — 448 с.
9. Козинец В.П., Малый В.В., Межебовский И.В. Патентоведение: Учеб. пособие. — Д.: НМетАУ, 2000. — 253 с.
10. Козырев А.Н., Макаров В.Л. Оценка стоимости нематериальных активов и интеллектуальной собственности. — М.: Интерреклама, 2003. — 352 с.
11. Коноваленко В. Авторское право: автору, редактору, издателю. — Х.: Фактор, 2007. — 496 с.
15. Крайнев П.П., Работягова Л.І., Дятлик І.І. Патентування винаходів в Україні: Монографія / За ред. П.П. Крайнева. — К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. — 340 с.
12. Кузнецов Ю.М. Дипломне проектування з інтелектуальної власності. — К.: ТОВ «ЗМОК» – ПП «ГНОЗИС», 2007. — 395 с.
13. Кузнецов Ю.М. Патентознавство та авторське право: Підручник. — К.: Кондор, 2005. — 428 с.
14. Цивільне право України: У 2 т.: Підручник / За ред. В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. — К.: Юрінком Інтер, 2004. — Т. 1. — 480 с.
15. Цивільне право України: У 2 т.: Підручник / За ред. В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. — К.: Юрінком Інтер, 2004. — Т. 2. — 552 с.

3. Інформаційні ресурси:

1. Офіційний веб-сайт Президента України. - <http://president.gov.ua>
2. Сервер Верховної Ради України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.rada.gov.ua.
3. Нормативні акти України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.nau.kiev.ua.
4. Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України.-<http://kmu.gov.ua>
5. Ліга Бізнес-Інформ [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.liga.net.
6. Українське право [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.ukrpravo.com.